

Juni 2017

Prinsipper for kvalitetssikring av kurset Førstehjelp ved selvmordsfare

1 Innledning

Det landsdekkende Undervisningsprogrammet VIVAT ble opprettet av Statens Helsetilsyn i 2000 som el av Handlingsplan mot selvmord sitt oppfølgingsprosjekt Tiltak mot selvmord. I 2010 ble navnet endret til VIVAT selvmordsforebygging. VIVAT selvmordsforebygging er et av Helsedirektoratets selvmordsforebyggende tiltak. En av VIVATs oppgaver er å sørge for at kurset Førstehjelp ved selvmordsfare blir spredt i hele landet. For å oppnå dette utdannes lokale kursledere og regionale veiledere med ulik fagbakgrunn. VIVAT skal også støtte kursledernetverket, videreutvikle og kvalitetssikre kursopplegget.

VIVAT er forankret ved Universitetssykehuset Nord-Norge HF i Tromsø. Kursopplegget er utviklet av LivingWorks Education, Calgary, Canada. Det evalueres og videreutvikles jevnlig i et internasjonalt samarbeid der VIVAT deltar.

VIVATs sentrale administrasjon består av leder og to spesialkonsulenter. Leder av VIVAT har ansvar for den daglige drift og skal gjennomføre nødvendige tiltak for å ivareta kvaliteten av undervisningsprogrammets virksomhet. VIVAT har regionalt tilsatte veiledere som samordner og støtter virksomheten i alle helseregioner. VIVAT har samarbeidsavtaler med landets Regionale ressurscentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.

2 Mål for kvalitetssikring

- At deltakere etter kurset Førstehjelp ved selvmordsfare har kunnskaper og holdnings- og handlingsmessig beredskap som gjør dem i stand til å yte relevant førstehjelp til mennesker i selvmordskrise.
- At integritet, kvalitet og anseelse av kurset Førstehjelp ved selvmordsfare og dets kursledere ivaretas.
- At kurset Førstehjelp ved selvmordsfare kjøres etter til enhver tid gjeldende manual.
- At kursledere gis jevnlig støtte slik at de kan bruke, opprettholde og utvikle sine undervisningsferdigheter.

3 Hvordan bli kursleder

3.1 Kurslederkurset

Kurslederkurset er det første trinnet til å bli kursleder for kurset Førstehjelp ved selvmordsfare. Dette er fem dagers intensiv trening kombinert med selvstudier/forberedelser der en gjennomgår en kursledermanual på ca 200 sider. De to første dagene gjennomføres kurset Førstehjelp ved selvmordsfare og kurslederkandidaten er vanlig deltaker, uavhengig om vedkommende har deltatt på dette kurset tidligere eller ikke. De tre siste dagene arbeides det med praktisk undervisningstrening, for en stor del i smågrupper. Kursuken inkluderer

også kveldsarbeid med undervisning, og selvstudium. Det er nødvendig å delta på kurslederkurset i sin helhet. Kurslederkurset er intensivt og dynamisk og kursformen gir en pågående prosess fra begynnelse til slutt. Fravær fra noen del av kurset vil derfor medføre at deltakeren ikke kan fullføre. Dette gjelder uansett fraværsgrunn. Se eget program for kurslederkurset.

Aktuelle søkere til kurslederkurset er fagpersoner med ulike yrkesbakgrunn som har:

- erfaring fra å møte mennesker med selvmordstanker
- pedagogiske evner
- gode kommunikasjonsferdigheter
- evne til å lede smågrupper
- gode samarbeidsevner
- interesse i kontinuerlig og selvstendig læring og et positivt forhold til veiledning
- mulighet til å gjennomføre kurslederkurset og holde kurs selv som en del av sitt arbeid og har støtte fra sin arbeidsgiver til dette
- personlig egnethet - deriblant en realistisk evne til å vurdere seg selv og ikke altfor sterke personlige motiver i forhold til forebygging av selvmord

På kurslederkurset lærer man å presentere kurset Førstehjelp ved selvmordsfare. Kurset gir struktur og støtte til undervisningen, men forutsetter at deltakerne har undervisningsferdigheter og generelle hjelpeferdigheter.

Det er av betydning at søkere til kurslederkurset avklarer hvem som skal ivareta oppgaver knyttet til arrangering av kursene, både administrative og arrangementstekniske oppgaver. Å arrangere kurs er en viktig men også ressurskrevende oppgave. Det er en stor fordel om dette kan legges til andre enn kurslederne selv. Det er utformet en skriftlig guide om arrangering av kursene. I denne oversikten fremkommer også honorarsatser for VIVAT kursledere som ikke kjører kurs innenfor sin vanlige jobb og avlønning.

Både søker til kurslederkurset og arbeidsgiver må ha lest og akseptert Prinsipper for kvalitetssikring og være kjent med at søker etter gjennomført opplæring vil presentere kurset Førstehjelp ved selvmordsfare og operere som kursleder for VIVAT innenfor disse prinsipper. Dette bekreftes med begge underskrifter i del 2 av søknaden.

VIVATs mål er å støtte alle kurslederkandidater i sin nye oppgave slik at kurset kan presenteres i henhold til de kvalitetskrav som er satt. Umiddelbart etter kurset gjøres det en vurdering av kurslederkandidatene og hvilken støtte den enkelte har behov for. Alle får en kort individuell tilbakemelding på siste kursdag, pluss en skriftlig tilbakemelding snarlig etter avsluttet kurslederkurs som spesifiserer hvilken veiledning som er nødvendig før kurslederkandidaten presenterer sitt første kurs. Det skjer unntaksvis at kurslederkandidater blir stoppet etter kurslederkurset.

3.2 Første året etter kurslederkurset

For å bli godkjent kursleder skal kandidaten undervise på **tre** kurs i de følgende 12 måneder. Det anbefales å holde det første kurset så fort som mulig. En regner at hver av de 3 - 4 første kursene vil kreve ca 20 - 30 timer til forberedelser (lesing av kursledermanual og planlegging/trening sammen med kurslederpartner).

I god tid før det første kurset må kurslederkandidaten kontakte sin regionale veileder. De skal sammen bestemme hvilke type veiledning som vil være aktuell (hvis tilbakemeldingen etter kurslederkurset ikke gir spesielle føringer). Det finnes følgende muligheter:

1. Veileder kontaktes før og etter første kurset (minimumskravet).

2. Veileder er tilstede under kurset og tilgjengelig for veiledning.
3. Kursleder-kandidaten har kurset sammen med en veileder slik at de er sammen, også i liten gruppe.

Etter det første kurset skal kursleder-kandidaten gå gjennom og evaluere sin egen rolle under kurset sammen med sin veileder. Her vil kursleder-kandidaten få råd og anbefalinger for videre utvikling. Det kan avtales videre oppfølging av ulik art.

Hvis veileder finner det nødvendig, kan vedkommende avgjøre at kursleder-kandidaten ikke fortsetter videre. Kursledere kan også stoppes senere i forløpet, hvis vedkommende ikke oppfyller de krav som settes, til tross for støtte og veiledning.

For å bli endelig godkjent kursleder må du ha gjennomført tre kurs, og på minimum ett av disse tre kursene hatt selvstendig ansvar for *alle* delene som gjennomføres i liten gruppe. Når dette er tilfelle får kursleder-kandidaten tilsendt et utdanningsbevis som bekrefter at vedkommende har oppnådd status som godkjent kursleder. I tilfelle kursleder-kandidaten ikke har hatt noen kurs det første året, må kurslederkurset repeteres dersom kursleder-kandidaten ønsker å fortsette.

4 Oppfølging videre

For å opprettholde kurslederstatus må kurslederne holde minst **to** kurs årlig, dvs. i løpet av en 12 måneders periode. Det anbefales imidlertid sterkt å holde flere kurs årlig dersom mulig. Jo hyppigere en holder kurs, desto lettere går forberedelsene til kurset. Hvis kursledere trenger et lenger opphold utover et år, men vil fortsette som kursleder senere, kan det avtales permisjon sammen med den regionale veilederen. Det vurderes i hvert enkelt tilfelle hvordan veien tilbake til å bli aktiv kursleder skal være.

Etter hvert av de 10 første kursene vil kursleder få en kort skriftlig eller muntlig tilbakemelding fra ansvarlig regional veileder. Tilbakemeldingen gis ut fra innsendt kursrapport og evaluering fra kursdeltagerne. Dessuten må kursledere gjerne ta kontakt med veileder. VIVATs veiledere kan og være tilstede på kursene som holdes for å gi støtte og veiledning og bidra til å sikre kvaliteten på kursene. Både kursleder og VIVAT kan ta initiativ til slik tilstedeværelse. Slik direkte veiledning blir prioritert ut fra tilgjengelige ressurser.

I tillegg oppfordrer vi kurslederne på det samme kurset å være diskusjonspartnere og støtte for hverandre. Det er et læringspotensial i å alltid være minst to kursledere. Det er samtidig nyttig og viktig å få innspill fra ulike kursledere. Etter fem påfølgende kurs med den samme kurslederpartner bør en bytte kurslederpartner, eller evt. ta inn en tredje kursleder den neste gangen.

VIVAT har videre som intensjon å tilby regionale kurslederkonferanser en til to ganger årlig for kurslederne, med faglig støtte og inspirasjon som mål. Noen år vil det også arrangeres landsdekkende kurslederkonferanser. Samlingene er gratis. Utgifter til reise og opphold dekkes av VIVAT.

5 Veiledere

Veiledere er egnede og erfarne kursledere som utvelges basert på veilederkompetanse, lederevner og selvmordsforebyggende erfaring. De må ha respekt hos kursledere, kunne samarbeide godt med andre kursledere i forskjellige situasjoner og ha evne til å gi konstruktiv feedback og anbefalinger. Nye veilederkandidater blir valgt av leder i konsultasjon med veiledersteamet. Veiledere gis egen utdanning som skjer i forbindelse med kurslederkurset. Utvalgte veiledere læres opp til å være lærere på kurslederkurs. Disse kan

utdannes videre til å lede kurslederkurs som teamledere. LivingWorks Education ivaretar utdanning og godkjenning av teamledere.

Forutsetninger for å bli en veileder:

- En må bo i en region hvor det eksisterer et behov for veiledere.
- En må være en erfaren kursleder.
- En må ha vist gode ferdigheter som smågruppeleder og gode undervisnings- og presentasjonsferdigheter, vurdert fra kurslederrapporter, evalueringer og feedback fra andre kursledere.
- En må ha erfaring i selvmordsforebygging, intervensjon og/eller postvensjon som kliniker eller gjennom andre relevante aktiviteter.
- En må være villig å ivareta integriteten i innholdet og gjennomføringen av kurset Førstehjelp ved selvmordsfare.
- En må kunne lese og snakke engelsk.

Veiledernes oppgaver:

- Bidra med støtte, veiledning, evaluering og råd til kursledere
- Gi tilbakemeldinger etter at kursledere har sendt inn kursrapport og evalueringer
- Bidra til utvikling av kurset, inkludert kursmateriale
- Markedsføring av VIVAT inkludert rekruttering av nye kurslederkandidater

Krav til å opprettholde veilederstatus:

- gjennomføre tre førstehjelpskurs hvert år
- delta på kursledersamlinger og være tilgjengelig for veilederoppgaver

6 Generelle retningslinjer for kurslederen og presentasjonen av kurset Førstehjelp ved selvmordsfare

1. Kurset Førstehjelp ved selvmordsfare eies av VIVAT. Kurset er standardisert og må undervises i henhold til kursledermanualen, opplæringen gitt på kurslederkurset og gjeldende retningslinjer. Kurset skal presenteres som en helhet. Det vil være i strid med opphavsrettighetene til kurset å bruke av elementer av kurset, eller kursmaterialet, i annen sammenheng enn slik det er foreskrevet i kursledermanualen. Kursledere skal ikke gi sitt eget kursmateriale videre til andre.
2. Kurset Førstehjelp ved selvmordsfare undervises over to påfølgende dager (14 timer) med minimum to kursledere. Antallet deltakere bestemmes av at hver kursleder har en arbeidsgruppe på 7-15 deltakere. Maksimalt antall deltakere per kurs er 45.
3. Etter hvert kurs må kursdeltakernes evalueringer og kursrapport sendes til VIVAT snarest og senest innen 3 uker.
4. Kursledere sender en avgift på for tiden 350 kr for hver deltaker til VIVAT (150 kr for studenter) etter gjennomført kurs. Dette dekker kursmateriell, portoutgifter og en støttedel. VIVAT beholder en del og en del går til LivingWorks Education. LivingWorks sin andel går til videreutvikling av kurset og materialet samt veiledning og støttefunksjoner.
5. Kursledere gjør kurslederjobben enten som en del av sin allerede avlønnede hovedstilling, dette er avtale med arbeidsgiver, eller de kan heve honorar for kurslederjobben. Dersom de krever honorar fra arrangør skal dette følge VIVAT sine anbefalte honorarsatser som fremkommer tydelig i dokumentet «Veileder for kursarrangør, punkt 3.

6. Deltakere under 18 år skal ikke delta på førstehjelpskurset uten at VIVAT er konferert med på forhånd. Deltakelsen skal vurderes i et samarbeid mellom kursleder og VIVATs veileder eller leder, der foreldre, evt. også ungdomsleder, lærer eller liknende involveres.
7. Kun kursdeltakere og kursledere og evt. veiledere kan være tilstede på kursene. Observatører kan ikke delta. Ingen form for bilde- eller lydopptak er tillatt under kurset.

Etter gjennomført kurslederkurs underskriver kurslederkandidatene en erklæring hvor de bekrefter at de aksepterer disse prinsipper.